

LÁZÁR MARIANNA

魏志倭人傳. A Vej-dinaszti története – Feljegyzések a va népről

Bevezető a magyar fordításhoz

A *Vej cse Vo-zen csuan* 魏志倭人傳 (jap.: *Gisi Vadzsinden* 魏志倭人伝) néven közismertté vált krónikafejezet („A Vej-dinaszti története: Feljegyzések a va népről”) az i. sz. 3. században élt japán nép (kül)politikai és társadalmi viszonyait, földrajzát és hagyományait tárgyalja. A Cseng Sou 陳壽 (233–297) történetíró által összeállított *Szan kuo Cse* 三國志 („A Három Királyság Története”) krónikában szereplő fejezet eredeti címe 三國志 *Vej su Vu van hszi-en-pej tung-ji csuan vo-zen-tiao* 魏書 卷三十 烏丸 (桓)鮮卑東夷傳 倭人条² és az i. sz. 3. század végén jegyezték fel.³ Nem lehet tudni pontosan, hogy mikor vált általánossá a *Vej su* helyett a *Vej cse* elnevezés, de annyi bizonyos, hogy az i. sz. 7. század első felében összeállított *Szuj su* 隋書 nyolcvanadik kötetében található bibliográfiában már így szerepel,⁴ ezért feltételezhető, hogy a Tang-dinaszti (618–907) legelején vagy kevéssel előtte kaphatta az i. sz. 551–554-ben összeállított hivatalos krónikától, a *Vej Sutól* megkülönböztető címét.⁵

Cseng Sou történetíró kínai és/vagy japán követek és utazók jelentései alapján, valamint a korábban készült kínai történeti krónikák adatai alapján készíthette el a fejezetet.⁶ Szerkezetét és tartalmát tekintve a „Feljegyzések a va népről” fejezet hat részre osztható: földrajzi adatok, hagyományok, társadalom, történelem, (ismételten) földrajzi adatok, valamint diplomácia (külpolitika).

A késő jajoi-kori japán kisállamokat bemutató szövegben különösen a földrajzi vonatkozású információk (utazási irányok és távolságok) ellentmondásosak, több japán régióra is ráillenek. Az sem egyértelmű mindig, hogy a közölt információ

¹ Ez a *Szan kuo Cse* nem összekeverendő a 14. századi *Szan kuo Jen-ji* 三國演義 (magyarul: *A három királyság regényes története*) című történelmi regénnyel. A jóval korábban elkészített krónika három ókori kínai dinaszti – Vej 魏 (220–265), a déli Vu 吳 (222–280) és az északnyugati Su 蜀 (221–263) – történetét foglalja össze, valamint a *Huszonnégy történeti mű* egyike.

² Eredeti címe japán olvasattal: *Szangoku-si Giso maki szandzsú Ugan Szenbi Töi-den Vadzsinden-dzsö*

³ A Vej-dinaszti története harminc kötetben van feldolgozva, amiből az utolsó kötet a „keleti barbárok” 東夷 foglalkozik. Ennek a harmincadik kötetnek az egyik fejezete az, amiben a Va királysághoz vezető útról és a jajoi-kori japánokról részletes leírást kapunk, de a kötet foglalkozik még többek között Kogurjával és Mandzsúriával is.

⁴ *Szuj Su*: chinesenotes.com/suishu.html (hivatkozás és ellenőrzés dátuma: 2020. 07. 29.)

⁵ Az Északi Vej-dinaszti 北魏 (386–534) hivatalos krónikáját is *Vej Su* 魏書 névvel illetik, első sorban ez okozhatta a névváltoztatást, de a *Vej cse* 魏志 elnevezés pl. a hasonló *Vej Lüe* 魏略 mütől is egyértelműen megkülönbözteti a harmadik századi krónikát.

⁶ Nem feltétlenül lehet megállapítani, hogy valóban jártak-e kínai császári udvari követek Va földjén, vagy többnyire csak a kínai császári udvarba látogató japán követek beszámolóira és a közvetítő tajfangi követek (kínai hivatalnokok, katonatisztek) jelentéseire támaszkodva írta meg Csen Sou a fejezetet.

közemberekre vagy az arisztokráciára vonatkozik-e, de valószínű, hogy a követek a magasabb társadalmi osztály tagjaival érintkeztek.

Az eredeti *Szan kuo cse* jelenleg ismert két legkorábbi kiadása a 12. századból maradt fenn. Mivel (kis) eltérések vannak a japán népről szóló fejezetek között, minden bizonnyal nem ugyanabból a műből dolgozták át a szung-kori kiadásokat.⁷ A kutatók a 12. század végén megjelent *Sao-hszi pen* 紹熙本 kommentárral ellátott kiadást tartják az eredetihez legközelebb álló változatnak, így a modern fordítások is általában ezt a szöveget veszik alapul. Az itt közölt magyar fordítást ennek megfelelően a *Sao-hszi pen*-féle szöveg,⁸ illetve az ezt feldolgozó japán szakirodalom alapján készítettem.

Eddig angol nyelven három teljes, kommentárral ellátott fordítás jelent meg a „Feljegyzések a va népről” című fejezetből: ezek Szaeki Arikijo, Joshua A. Fogel, Nonno és Soumaré (és társszerkesztőinek) munkái.⁹ Míg Soumaré inkább japán kultúrtörténeti és régészeti szempontból, japán kutatásokra támaszkodva készítette el gazdagon illusztrált munkáját (2009), addig Nonno általános antropológiai és nyelvészeti kérdésköröket (pl. etnonímák, ainu, mandzsu, illetve ausztrónéziai eredetű helynevek és személynevek) vizsgál az eredeti szöveg fordítása közben (2016). Szaeki Arikijo alapos filológiai kutatását Joshua A. Fogel fordította angolra 2018-ban.¹⁰

A tárgyalt időszak és kutatásának kérdéskörei

A Jajoi-kor 弥生時代 japán őstörténeti korszak, amit általánosan az i. e. 5–4. századtól az i. sz. 3. század közepéig datálnak. A legújabb régészeti vizsgálatok alapján a mai Japán egyes részein már az i. e. 10. századtól is beszélhetünk helyi jellegzetességekkel bíró átmeneti jajoi kultúrákról.¹¹ A kelet-ázsiai kontinens felől – többnyire a Koreai-félszigeten keresztül – érkezett bevándorlók hatására először Észak-Kjúsún, majd később Sikokun és Honsú nagyobbik részén is terjedni kezdett az öntözéses rizstermesztés és a fémmegmunkálás (vaskovácsolás, bronzöntés) ismerete. A rizstermesztés meghatározta a jajoi-kori japán nép közösségi szerveződését. E földműves társadalom szerkezete idővel egyre összetettebbé vált. Az újrakezdődő klímaváltozás miatt a tenger előntötte a tengerpart menti termőföldeket és településeket, és fegyveres konfliktusok robbantak ki a még fel nem tört, távolabb eső megművelhető földterületekért.¹² Ekkor alakultak ki feltehetőleg az első erődítményszerű, sáncárcokkal

⁷ SOUMARÉ Massimo et. al. (ed.): *Japan in Five Ancient Chinese Chronicles: Wo, the Land of Yamatai, and Queen Himiko*, Fukuoka, Kurodahan Press, 2009. 3.

⁸ ctext.org/text.pl?node=603372&cf=en (hivatkozás és ellenőrzés dátuma: 2020. 07. 29.)

⁹ Tresi NONNO: „Commented translation of 魏志倭人伝 Notes about Wa people from the chronicle of Wei”, *Cultural Anthropology and Ethnosemiotics (CAES)* Vol. 2, 2016/1. 13–33; SOUMARÉ: i. m.

¹⁰ Saeki Arikijo (ed.), Joshua A. Fogel (ford.): *Reading the Treatise on the People of the Wa in the Chronicle of the Kingdom of Wei: The World's Earliest Written Text on Japan*, Portland, MerwinAsia, 2018.

¹¹ FUDZSIO Sinicsiró et. al.: „Jajoi dzsidai no kaisi nendai -AMS- tanszo 14 nendai szokutei ni joru kószeido nendai taikai no kócsiku”, *Szókendai bunka kagaku kenkjú* 1, 2005/8, 73.

¹² William Wayne FARRIS: *Sacred Texts and Buried Treasures: Issues in the Historical Archaeology of Ancient Japan*, Honolulu, University of Hawaii Press, 1998, 25.

és őrtoronnyal védett törzsi kisállamok, melyek önálló hagyománnyal rendelkeztek. A természet tiszteletéhez, az évszakok körforgásához és a vetés-aratáshoz kapcsolódó első vallásos szertartások és hagyományok ekkor verhettek gyökeret az egyes kisállamok társadalmában. Az észak-kjúsúi Josinogari-lelőhely az egyik legismertebb régészeti példája ennek a fejlődési folyamatnak. A helyi hatalmasságok emelt fapadlózatú épületekben kezdtek élni, rezidenciájuk mellett pedig egyre több raktár- és egyéb épület emelkedett. Az épületek szomszédságában, egy erre kijelölt helyen különböző szertartásokat végeztek, és megjelentek az első – lakóépületektől elszeparált – temetők is. Ugyanebben az i. sz. 2–3. századi időszakban, az észak-kjúsúi régióban és a Japán-tenger felőli oldalon elhelyezkedő honsúi kisállamok egy része külföldi és belföldi tengeri kereskedelemmel foglalkozott (például az Iki kisállam, melyet a szöveg is említ). A „Feljegyzések a va népről” krónikafejezet sok értékes információt tartalmaz erről az összetett földműves társadalomról és annak ősi hagyományairól.

A legkorábbi ismert kínai–japán kapcsolatáról egy 漢委奴國王 *Han Va nu-kuo wang* („Han birodalom Va-beli Na államának fejedelme”) feliratú kínai aranypecsét tanúskodik. A Késő-Han-kor hivatalos krónikája (*Hou Han su* 後漢書, 398–445) szerint az akkori Han uralkodó i. sz. 57-ben adományozta e tárgyat a vazallus Va királyságon belüli Na kisállam uralkodójának, miután Na állam követei ajándékokkal járultak a kínai császár elé.¹³ Bár nem tudni pontosan, hogy ezek a Josinogarihoz,¹⁴ Ikihez és Nahoz, vagy a szövegben említett Jamataihoz hasonló törzsi hatalmi központok milyen eszközökkel gyakorolták a hatalmat, a kései Jajoi-korszakra (i. sz. 3. század) kifejlődött, önálló hiedelemvilággal rendelkező államkezdemények már egész Japánban elterjedtek. Folyamatosan kiterjesztve befolyási övezetük határát, a helyi hatalmi központokból a 3. század végén egyre nagyobb, hegemon államok születtek (pl. Jamato, Izumo, Kibi, Kosi stb.).

A japán őstörténet- és régészetkutatásban mind a mai napig az egyik legfőbb vita tárgya a fordításban is szereplő, Va királyságot összefogó Jamatai állam lehetséges elhelyezkedése. A két legelfogadottabb teória szerint Jamatai Észak-Kjúsún vagy pedig a Kinai-medencében, Honsú Kanszai régiójában létezhetett. A második világháború óta végzett kutatások többsége (mintegy másfélszerese) az észak-kjúsúi régiót feltételezi lehetséges helyszínnek, azonban továbbra sincs olyan döntő jellegű bizonyíték, mely ezt egyértelműen alátámasztaná. A nyugati Japán-kutatásban J. Edward Kidder Jr. foglalkozott eddig legtöbbit a téma érveivel és ellenérveivel, ő maga pedig a narai Makimuku-lelőhelyet nevezte meg Jamatai állam lehetséges helyszínéül – erősítve ezzel a Kanszai teóriát.¹⁵ A „Feljegyzések a va népről” című

¹³ *Hou Han su*: ctext.org/hou-han-shu/ens (hivatkozás és ellenőrzés dátuma: 2020. 07. 29.)

¹⁴ A Szaga prefektúrában található Josinogari-lelőhely (吉野ヶ里遺跡) 22 hektáros területe a Jajoi-korszak minden szakaszában közösségek lakóhelyéül és temetkezési helyéül szolgált. A régészeti leletek (vas- és bronzfegyverek, bronztükrök, épület- és ároknyomok, rőzsekerítés maradványok, hadzsiki kerámiák, urnák stb.) arról tanúskodnak, hogy az i. sz. 2. századra regionális központtá vált és Kínával is kereskedett. Az erődszerű hatalmas település korabeli megnevezését nem ismerjük.

¹⁵ J. EDWARD KIDDER JR.: *Himiko and Japan's Elusive Chieftdom of Yamatai: Archaeology, History, and Mythology*, Honolulu, University of Hawaii Press, 2007, 239–282.

forrást vizsgálva sem kapunk egyértelmű választ a kérdésre: míg az Észak-Kjúsu teória a szöveg földrajzi távolságainak leírását, a Kanszai teória az irányokra vonatkozó adatokat vonja kétségbe.¹⁶

A lefordított műből nyilvánvaló, hogy a Va királyságot és annak központját Jamatait egy Himiko nevű, sámánként tisztelt királynő vezette, aki „varázslattal irányította” népét központi udvarából. Palotáját őrtornyok és árkok övezték, személyét fegyveres harcosok védték. A forrás szerint tehát a hatalom gyakorlása elsősorban vallási alapon működött, azonban a szöveg kétértelmősége miatt nem tisztázott, hogy Himiko szakrális és világi vezetői szerepet is betöltött-e (és öccse tényleg csak távolról segítette a kormányzásban), vagy kizárólag szakrális vezetőként, sámán-papnőként uralkodott.

A szövegből nem derül ki továbbá, hogy a Va királysághoz tartozó kisállamok milyen formában váltak a királyság részeivé. A szöveg azt sugallja, hogy voltak olyan kisállamok, melyek hűségesen követték a királynő utasításait (így „szövetséges” kapcsolatról beszélhetünk), míg más kisállamokat Jamatai valószínűleg meghódított. Ez megmagyarázná azt is, hogy egyes területeken miért volt szükség katonai jellegű kormányzókra.

A külkapcsolatokat leíró részből megtudjuk, hogy Va királyság 238-ban követekkel ajándékot küldött a Vej császárnak, amit a kínaiak viszonoztak, és ami arra indította a Vej udvart, hogy feljegyezzék ismereteiket a japán népről. Az, hogy Va királynője a szentesítő irat szerint „vazallusa” lett a kínai császárnak, a korabeli kínai diplomácia megszokott gyakorlata volt, ez azonban csak szimbolikus vazallusi viszonyt jelentett (amit mind a Vej uralkodó, mind a Va királynő és a helyi hatalmaságok is eltérő módon értelmezhettek akkoriban).

Az első japán krónikák, a *Kodzsiki* 古事記 (712) és a *Nibonsoki* 日本書紀 (720) nem tesznek említést Himikóról, azonban kiemelnek két, császári családhoz tartozó sámán-papnő jellegű személyt (*mikót*).¹⁷ Kronológiai szempontból egyikük sem abban az i. sz. 3. századi időszakban élt, amiről a kínai krónikák megemlékeznek Himikóval kapcsolatban. Amikor az Edo-korban feldolgozták és kommentárt írtak a *Kodzsiki*hoz és a *Nibonsoki*hoz, kérdések sorát indította el, hogy a *Nibonsoki*ban nem csak, hogy idéznek a *Vej cse Vo-zszen csuanból* (Himikora, „királynőként” – *nü-vang* 女王 – hivatkozva), de a *Nibonsoki* kronológiája szerint, Himiko uralkodása idején, különösen azokban az években, amikor Himiko aktív kapcsolatot tartott a Vej

¹⁶ Amikor megpróbálták rekonstruálni a Tajfang és Jamatai közt leírt útvonalat (az irányok, a távolságok és egy ilyen utazás valóságban is működő feltételezett ideje alapján), és ezt összevetették a jelenleg ismert kelet-ázsiai térképpel, világosan látszik, hogy a szöveg számadatai és megadott irányai valamilyen mértékben hibásak. Így a problémás pontok miatt az is elképzelhető, hogy nem jártak kínai küldöttek Va földjén, a történetíró „csak” a kínai császári udvarba látogató japán követek szavait jegyezték fel és egészítették ki. (IMAMURA Keidzsi: *Prehistoric Japan: New Perspectives on Insular East Asia*. Honolulu, University of Hawaii Press, 1996, 188.)

¹⁷ Szuinin császár és Kórei császár lányait.

udvarral, Japánban a legendás alaknak számító Dzsingú császárnő¹⁸ uralkodott.¹⁹ A császárnő természetfeletti erőt felmutató legendás élete miatt, valamint a nevéhez fűződő mitikus koreai hadjárat²⁰ miatt a 19. században a nacionalista ideológiát valló japán kutatók egész sora azonosította Himiko alakját Dzsingú császárnőjével.²¹ Dzsingún kívül még magával a sintó mitológia napistenőjével, Amateraszu no Ómikamival azonosítják Himiko alakját.²²

Itt kiemelendő továbbá az a tény, hogy a 12. századi koreai *Három Királyság története* (*Szamguk Szagi*) krónikában megjelenik Himiko neve (女王卑彌乎). A koreai forrás szerint Himiko követei i. sz. 173-ban járultak ajándékokkal a Va királysággal baráti kapcsolatot ápoló Silla Adalla (阿達羅) nevű királya elé. Ez az évszám nem egyezik a *Vej cse Vo-zen csuan* adatával (eszerint 238-ban utaztak először Kínába japán követek a Koreai-félszigeten keresztül), annak ellenére, hogy a mű a kínai krónikára is hivatkozik forrásként. A *Szamguk Szagi* első (modern) japán fordítója és kommentárírója, Inoue Hideo ezt az eltérést azzal magyarázza, hogy a 12. századi koreai szerkesztő egy ciklussal elszámolhatta a hagyományos kínai naptárrendszer (干支) alapján megadott évszámot.²³

Jelen fordításban minden japán vonatkozású kínai elnevezés a jelenleg legelfogadottabb japán olvasattal, magyar átírásban szerepel, így például a japán államra és népére használt *Vo* 倭 olvasat helyett végig a *Va* olvasható. A klasszikus kínai szavak történelmi olvasataira és azok japán nyelvészeti elemzésére nem vállalkozom sem a bevezetőben, sem a jegyzetekben, de annyit érdemes röviden megemlíteni, hogy a jelenleg széles körben használt japán Jamatai 邪馬台 elnevezés ebben a formájában egyszer sem fordul elő a jelenleg lefordított *Vej-dinasztiá történetében*, helyette a japán Jamaicsi 邪馬壹 (kínaiul Jamaji) alakban szerepel. Az ókori kínai történelmi krónikák három féle nevet is használtak Jamatai államra: 邪馬臺, 邪馬台, 邪摩堆.²⁴ A ma használatos kínai helynevek népszerű magyar átírásban szerepelnek a fordításban.

¹⁸ A nyugati szakirodalom „császárnőként” említi általában Dzsingút, de az eredeti megnevezése „császárné” (kógó皇后), aki férje (Csúai császár) halála után régensként (szessó 摂政) kormányozta az országot.

¹⁹ SZAKAMOTO Taró. et. al. (ed.): *Nibonsoki* Vol. 2, Tokió, Ivanami Bunko, 2003. 172, 238.

²⁰ Bár az i. sz. 414-ben készített Kvanggeto-sztélén (廣開土王陵碑) lévő felirat szerint valóban harcolt a Koreai-félszigeten a japán sereg a 4. század végén (Kogurjó ellen), semmilyen régészeti bizonyíték nincs arra, hogy már a 3. században megpróbáltak volna koreai területeket szerezni.

²¹ KIDDER Jr: i. m. 239–282.

²² JASZUMOTO Biten: *Himiko no Nazo*, Tokió, Kodansa, 1972, 68.

²³ INOUE Hideo (ford.): *Szankoku Siki*, I. kötet, Tójó bunko 372, Tokió, Heibonsa, 1980, 61.

²⁴ SOUMARÉ: i. m. 2.

A Vej-dinasztia története: a va népről

A va nép Tajfangtól²⁵ délkeletre él a nagy óceán közepén, ahol hegyi szigeten alapították államaikat. Egykor több mint száz [kis] államuk [létezett] és követek már jártak a Han császári udvarban. Jelenleg harminc kisállam²⁶ tartja udvarunkkal a kapcsolatot követeken és tolmácsokon keresztül.²⁷ Ahhoz, hogy eljussunk Tajfangból Va királyságba, először a partvidék mentén kell haladni, majd miután átkeltünk a Han²⁸ állam földjén, néha délre, néha pedig kelet felé kell továbbutazni egészen addig, míg el nem érjük Kuja²⁹ koreai államot [狗邪韓], ami egyben a Va királyság északi partvonala is. Az út összesen több mint hétezer li.³⁰

Azután itt kell először tengerre szállni. Több mint ezer li utazás után megérkezünk Cuma [對馬]³¹ kisállam területére. Az itteni kormányzót Hikunak [卑狗],³² rangban utána következő tisztviselőjét pedig Hinamorinak [卑奴母離]³³ nevezik. A messzi tengerben lévő sziget lakosai meredek hegyek és sűrű erdők közt élnek, földjük nagyjából négyszáz li [mintegy 200 km²-nyi] területet ölel fel. Útjaik olyanok, mint a vadcsapások. Mintegy ezer család él itt. Nincs jó termőföld [rizstermesztéshez]. Tengeri élőlényeken élnek, de északra vagy délre hajózva terményeket is be tudnak szerezni a piacokról.

Ha [Cumától] ismét dél felé hajózunk és átkelünk a Han-tengeren [瀚海], elérrünk Itai [一大]³⁴ kisállamba. Itt is Hikunak nevezik a kormányzót és Hinamorinak

²⁵ Tajfang, 帶方郡 (204–313) kínai kolónia volt a Vej-dinasztia (i. sz. 220–265) idején. A négy Han katonai kormányzóság egyikéből (Lölöngből) kivált körzet a Koreai-félsziget északi vagy középső részén léteztetett. (nem tisztázott pontos helye) Az elsősorban katonai és diplomáciai céllal fenntartott körzet a Han-kor (i. e. 206 – i. sz. 220) után következő zűrzavaros időszak ellenére is jó kapcsolatot ápolt a Vej fővárossal és a kapcsolatfelvétel után Va állammal is. Közvetítette a kínai filozófiát, nyelvet és kultúrát, valamint közvetítő államként működött a kínai és külföldi követek között is. Kogurjó térnyerése miatt 313-ban megszűnt.

²⁶ Ez a szám feltehetőleg csak a Vej-dinasztiával diplomáciai kapcsolatban álló kisállamokra vonatkozik, ennél jóval több létezhetett a mai szigetek területén. Jelenlegi régészeti ismereteink szerint a Jajoi-korban csak Észak-Kjúsún harminc-negyven kisállam létezett. (SAHARA Makoto: *Gisi Vadzsinden no Kókogaku*, Tokió, Ivanami Gendai Bunko. 2003. 17.)

²⁷ Több elmélet is született arra, hogy miért csökkent le százaz nagyságrendről harmincra a kisállamok száma. Valószínű, hogy a területszerzési igény és a trónutódlás miatt kitört kisebb-nagyobb háborúk, valamint a sokkal archaikusabb törzsi csoportosulások állammá szerveződése okozhatta. JAMAŌ Jukihisza (ford.): *Gisi Vadzsinden*. Tokió, Kódansa Gendai Sinso, 1986. 34.

²⁸ A *han* 韓 írásjegy önmagában Koreára utal, de itt a szövegben valószínűleg az akkori Mahan 馬韓 államszövetségre vonatkozik. A Koreai-félsziget déli részét három államszövetség (Mahan, Csinhan és Pjonhan) foglalta el az i. e. 1. és i. sz. 4. század között.

²⁹ Valószínűleg a hat kisebb államból álló *Kaja* (加耶) államszövetségre utal. A Koreai-félsziget legdélebbi részén helyezkedett el az i. sz. 1–6. század között.

³⁰ Ókori kínai mértékegység, 1 li (里) kb. 400–500 méternek felel meg.

³¹ A mai Cusima szigete.

³² Hiku (卑狗): a későbbi japán *biko* (彦) helytartói rang kínai megnevezése lehet.

³³ Hinamori (卑奴母離): Lehetséges, hogy ez megegyezik a japán *binamori* (夷守) elnevezéssel, amit először (938) a *Vamjó Ruidzsusó* (倭名類聚抄) kandzsi szótárban használtak.

³⁴ A mai Iki (壹岐) szigetnek felel meg. A kisállam központja a Haru no Cudzsi-lelőhely (原の辻遺跡) területén lehetett.

a helyettesét. Az állam nagyjából háromszáz li területű [körülbelül százötven km²], és körülbelül háromezer háztartást számlál. A szigetet bambuszligetek és sűrű erdők borítják. Előfordulnak rizsföldek is, de ahhoz kevés, hogy ellássák vele magukat, ezért ők is északi és déli piacokról szerzik be a szükséges mennyiséget.

Innen nagyjából ezer li [körülbelül ötszáz km] távolságot kell utazni a tengeren, és megérkezünk Macuro [末廬]³⁵ kisállamba. Itt mintegy négyezer család él, többségük a tengerparton vagy a hegyek lábánál. Területét annyira benőtték a fák és fűfélék, hogy szinte nem is látják az előttük haladót. Az ittlakók nagyon ügyes halászok, akármilyen vízből képesek kifogni a halat és a kagylót, legyen az mély vagy sekély.

Ha ötszáz lit [körülbelül kétszázötven km-t] utazunk délkelet felé a szárazföldön, elérjük Ito [伊都]³⁶ kisállam földjét. Helytartóját Nikinek [爾支], tanácsadóját pedig Szemokónak [泄謨觚] és Hikokónak [柄渠觚] nevezik. E terület több mint ezer háztartást számlál.³⁷ Bár van fejedelmük, a nép a királynő országának van alárendelve. Itt szoktak mindig megszállni a Tajfagból érkező követek, amikor [Va királyságba] megérkeznek vagy [látogatásuk után] hazafelé tartanak.

Ha száz lit [mintegy ötven km-t] dél-kelet felé utazunk, Na [奴] kisállamba érkezünk.³⁸ Az itteni helytartót Simakónak [兕馬觚], tanácsadóját pedig Hinamorinak [卑奴母離] nevezik. Ez a kisállam több mint húszezer háztartásból áll. Ha még száz lival keletebbre megyünk, elérjük Fumi [不彌] kisállam területét. Vezetőjét Tamának [多模],³⁹ az alatta szolgáló tisztségviselőt Hinamorinak [卑奴母離] nevezik. Itt körülbelül ezer család él.

Azután továbbra is déli irányba haladva, húsz nap hajóút után elérjük Zuma [投馬] kisállamot. Az itteni főtitészttségviselőt Miminek [彌彌], tanácsadóját Miminarinak [彌彌那利] nevezik. Ez a kisállam körülbelül ötvenezer háztartást számlál.

Ahhoz, hogy eljussunk a még délebbi Jamaicsi/Jamatai⁴⁰ [邪馬壹] állam földjére, ahol a királynő központi udvara is található, tíz napot kell hajózni, utána pedig

³⁵ Macuro (末廬國): A mai Macuura (松浦) város területén elhelyezkedő kisállam lehetett, a területen kevés jajoi-kori lelőhely található.

³⁶ Ito állam a mai Itosima (糸島市) város környéki tengerparti területeken helyezkedhetett el. A lelőhelyek gazdag leletanyaga arra utal, hogy diplomáciai hídfőállásként működhetett Va és az ókori kelet-ázsiai államok között. Felmerül a kérdés, hogy ha Ito állam volt az első diplomáciai hídfőállás Kjúsú területén, miért utaztak először Macuroba a kínaiak és onnan miért a szárazföldön, hegyvidéki területen átkelve utaztak Itóba? Sokkal egyszerűbb lett volna Itaiból egyből Itoba hajózni. Vajon ebben az időszakban Va állam területére csak Macuroban léphettek a kontinens felől érkező külföldiek, Itóban nem szállhattak partra?

³⁷ E feljegyzéssel ellentétben, a ma ismert lelőhelyek (például a fukuokai Hirabaru-lelőhely, 平原遺跡) alapján azt mondhatjuk, hogy Ito állam feltételezett területén ekkor mintegy nyolcezer család élt.

³⁸ Több teória is létezik az egykori Na állam elhelyezkedésére, jelenleg a legtöbb kutató a fukuokai Kaszuga város környékét nevezi meg lehetséges területként.

³⁹ Tama vagy Tamo olvasat is lehetséges japánul.

⁴⁰ Valójában a megadott írásjegyek alapján japánul Jamaicsinek kellene kiolvasni, de a modern-kori japán fordítás a széles körben elterjedt elnevezést, a Jamatait használja.

még egy hónapot kell gyalogolni a szárazföldön.⁴¹ A főhivatalnokot Ikimának [伊支馬] nevezik, utána rangban a Mimaszi [彌馬升] következik, őt követi a Mimakaki [彌馬獲支] és Nakatei⁴² [奴佳鞮] megnevezésű tisztségviselő. Itt legalább hetvezezer család él. Bár a királynő birodalmának északi felén élő családok számáról, az utak hosszáról elérhetőek rövid feljegyzések; a királyság többi területe, főleg a határterületek túl messze vannak a központtól és ezért azokról nincs részletes ismeretünk.

[Jamataitól délre fekszik] Sima [斯馬] és Ihaki [巴百支], [egyre délebbre utazva] Ija [伊邪], Taki [都支], Mina [彌奴], Kokata/Kokoto [好古都], Fuko [不呼], Szana [姐奴], Cusza [對蘇], Szana/Szona [蘇奴], Kojú [呼邑], Kanaszana/Kanaszona [華奴蘇奴], Ki [鬼] kisállamok sora következik. Utána következik Igo [爲吾], utána Kina [鬼奴]. Tovább haladva megérkezünk Jama [邪馬], Kjúdzszi [躬臣], Hari [巴利], Kiki [支惟], Ana/Una [烏奴] és végül Na [奴] kisállam területére. Ezzel elérjük a királynő birodalmának déli határát. Vától délre még létezik egy Kuna [狗奴] nevű állam is, amit férfi uralkodó vezet. Tudjuk, hogy az állam főtisztségviselőjét Kukacsihikonak nevezik, és [Kuna népe felett] már nem uralkodik a királynő. Összességében körülbelül tizenkétezer li [körülbelül hatezer km] távolságra van a Va királyság Tajfangtól.

Rangtól és kortól függetlenül minden férfi arcát és testét tetoválás borítja. Már korábban is érkeztek innen tetovált követek udvarunkba, akik vezető hivatalnoknak vallották magukat. Úgy tartják, amikor a hszia uralkodó, Sao Kang király fia megszerezte Kuaicszi⁴³ [會稽] területét, rövidre vágatta a haját és teletetováltatta testét, hogy így óvja magát a [vízi] sárkányok jelentette veszedelemtől.⁴⁴

A Va vízi nép nagyszerűen érti a víz alatti halászatot és a kagylógyűjtést. [Merülés közben] tetovált testük elriasztja a nagyobb halakat és [veszélyesebb] tengeri állatokat. Meg azután testük díszítésére is szolgál manapság. A tetoválások mintái államonként eltérőek, sőt, vagy bal, vagy jobb oldalon van, vagy kicsi vagy nagy, tiszteletreméltó vagy alacsony rangú személynél is van különbség. Nem biztos, hogy meg van határozva, inkább országonként másképpen csinálják, más a szokás.

Ha csak a lemért [li] távolságot nézzük Tajfangtól a Va királyságig, azt mondhatjuk, hogy [a Va királyság] a kínai Tungjétől [東冶] és Kuaicsitól [會稽] pont ugyanannyi távolságra van, csak keleti irányban. A [va nép] szokásaiban nem kicsapongó. A férfiak hajukat a fejük két oldalára tűzve, harmatcseppre emlékeztető kontyba⁴⁵ fogva viselik, és ruhaanyagot tekernek a fejük köré. A testet fedő egyszerű ruhájukat csak néhány helyen kötik meg, szinte egyáltalán nincs bennük varrás. A nők

⁴¹ Ez a leírás önmagában azt sugallja, hogy Jamatai nem Kjúsún, hanem Honsú területén lehetett. Viszont, ha a „10” írásjegy másolási hiba lenne, és eredetileg „1” napi hajóút volt megadva, akkor a Kjúsú-teória is földrajzilag igaznak vélhető.

⁴² Elképzelhető, hogy ez a későbbi Nakato/Nakatomi családnév.

⁴³ 會稽: A mai Csiangszu és Csöcsiang tartomány területén létezett ősi kínai kormányzóság.

⁴⁴ A szövegben megemlített legendás történet Szema Csien történetíró leghíresebb munkájában, *A történetíró feljegyzéseiben* (*Si csi, 史記*) szerepel.

⁴⁵ Feltehetőleg későbbi (Kofun és Aszuka) korokban használt férfi hajviselet (*mizura, 角髮*) „elődje”.

nem kötik fel hajukat, hanem lazán hordják, alul összefogva. Viseletük tunikaszerű, aminek a felső részén lyuk tátong – itt bújnak bele fejükkel.

Rizst, hócsalánt⁴⁶ és kenderet természetnek, illetve eperfát ültetnek a selyemhernyó tenyésztéshez. A fonást és a szövést is jól ismerik, finom hócsalán, vastag selyem és pamutszövet kerül ki [a kezük alól]. Földjeiken nem tartanak se szarvasmarhát, se lovakat.⁴⁷ Nem található meg náluk a tigris, a leopárd vagy a bárány, sőt, még a szarkát sem ismerik.

Katonáik lándzsákkal és pajzsokkal vannak felszerelve, és fájakkal harcolnak. A [japán] ijak alsó része rövidebb, felül pedig hosszabb. Bambusz nyílvevesszőik hegye vasból vagy csontból készül.⁴⁸ Életvitelük és tárgyaik hasonlítanak a taneri és csujai népek⁴⁹ mindennapjaira.

Va királyság meleg és kellemes éghajlatú. A nép így télen és nyáron is friss zöldségeket tud enni. Meztelen lábbal járnak. Házaikat külön helyiségekre osztják: az apa, az anya és a gyerekek is különböző helyen alszanak. Cinóberverős és piros színnel festik testüket, olyan módon, mint ahogy mi is a Középső Birodalomban [Kínában] festékporral színezzük magunkat. Étkezéskor az ennivalót tálcákon és cserépedényekben⁵⁰ szolgálják fel, amiből kézzel szednek.

Halottjaikat nem díszes duplakoporsóba, hanem csak egyetlen egyszerű [fa] koporsóba temetik.⁵¹ A sírt földdel borítják, sírhalmot készítenek. A haláltól számítva nagyjából tíz napig tart a gyász időszaka, ekkor mindannyian tartózkodnak a húsevéstől. Míg a legközelebbi hozzátartozók hangosan jajveszékelve elsiratják az elhunytat, a többiek énekelnek, táncolnak és szakét isznak.⁵² Amikor vége a gyá-

⁴⁶ 紵, *csu*: A hócsalán trópusi-szubtrópusi rosnövény, Magyarországon is használatos rami elnevezése is. A lenhez hasonlóan ruhát készítettek belőle.

⁴⁷ A régészeti leletek alapján a ló háziastása az i. sz. 4. század legvégétől kezdődhetett meg, míg a szarvasmarháé a 6. század végétől. (SAHARA: i. m. 60.)

⁴⁸ A ruházatra és a fegyverekre vonatkozó információk tartalma hasonlít az i. sz. 1. század végén összeállított *Korai Han-dinasztiá története* című történelmi mű *Jüe* 粵 földjére vonatkozó leírására (前漢書地理志 粵地). Mi több, a korábbi (1. századi) krónika is úgy írja el *Jüe* népét, hogy hasonlóak szokásaikban a *taneri* és *csujai* emberekhez. Így a „Feljegyzések a va népről” vonatkozó részeinek tartalmi hitelessége bizonyos mértékben megkérdőjelezhető. Mindazonáltal, igen fontos tartalmi különbség a két szöveg között, hogy a vas nyílhegyeket kizárólag Va népénél említik meg. A jelenlegi régészeti ismereteink szerint Észak-Kjúsúról, Fukuoka prefektúrából kerültek elő a legnagyobb mennyiségben jajoi-kori vas nyílhegyek az országban. Több mint százszor annyi került elő innen, mint a narai régióból. (SAHARA: i. m. 67.)

⁴⁹ 儋耳朱崖: A jelenlegi Hajnan tartomány (Kína déli partjai mellett fekvő szigetcsoport) területén élt ősi népcsoportok.

⁵⁰ A kínai *pian-to* 簋豆 kifejezés a japán *takacuki* 高坏 kehelyszerű cserépedényre vonatkozhat.

⁵¹ A jajoi-kori, Kjúsún és Honsún is elterjedt kisebb méretű *funkjúbo* 墳丘墓 sírhalmából fejlődött ki Nyugat-Japánban a 3. század végére a *kofunnak* 古墳 nevezett nagyobb halomsír. Míg a *kofunok*ban fából vagy keménycserépből emelt magas emelvénybe süllyesztve helyezték el a koporsót, addig a *funkjúbok*ban (főleg az észak-kjúsú régióban) nem készítettek emelvényt a koporsónak. Elképzelhető, hogy a szövegben említett sírdomb, mely kétséget kizárólag csak az arisztokráciához köthető, a *funkjúbo* és a *kofun* átmeneti típusa volt.)

⁵² A narai régióban számos *kofun* halomsír földterületéről (térsegből?) kerültek elő táncoló, „imádkozó”,

szidőszaknak, a családtagok közösen elvonulnak a vízpartra és vízben mártózva megtisztítják magukat.⁵³ Ez a szokás hasonló a [kínai] gyászritushoz.⁵⁴

Amikor az emberek Va földjéről Kínába utaznak, mindig kiválasztanak egy személyt, aki nem ápolja a haját, nem mossa le magáról a bolhákat és tetveket, még a ruháját sem mossa ki az utazások alatt. Nem fogyaszt húst és nem érintkezhet nőkkel, mintha gyászolna. Az ilyen emberről azt mondják, hogy böjtöt tart.⁵⁵ Ha sikeres volt az utazás, a kivételes személyt később szolgálkkal és értékes ajándékokkal halmozták el, viszont, ha megbetegedett a legénység vagy valami szörnyű baleset történt, akkor halál várt rá.⁵⁶ Utóbbi esetet azzal magyarázzák, hogy a kiválasztott rosszul végezte a feladatát.

Található igazgyöngy és kékeszöld színű jádeit. A hegyvidéki részeken sok a vörös cinnabarit.⁵⁷ Megterem náluk a kámforfa és a tölgy különböző változata, valamint sok a gazdag enyvű fa, az eperfa és a juhar is. Bambusz erdeikben különböző keskeny alkatú fát találhatunk [dzsó, kan, tósi bambusz]. Bár földjeiken több fűszernövény is megterem, ilyen a gyömbér, a mandarin és a bors is, a japánok mégsem tudják, hogy ezzel ízesíteni is lehet az ételeket. Földjeiken majmok és fekete tollazatú fécánok is élnek.

Mielőtt valaminek nekikezdenek vagy elindulnak valahová, szokásaik szerint ellátogatnak egy jóshelyre, ahol csontok égetésével⁵⁸ megjósolják nekik, hogy jó szerencse kíséri-e tevékenységüket, netán szerencsétlenség éri majd őket hosszú útjukon. A repedések alapos vizsgálata után olvassa ki a jós a jövőndölés eredményét, mely módszer igen hasonló a kínai jósok munkájához, akik teknőspáncélból próbálnak jövőbe látni.⁵⁹

szakés csészét tartó alakokat ábrázoló cserépfigurák (*haniva*) maradványai. Egyes korai kofun-kori nari sírokban pedig nagy számban találtak „szankakubucsi sindzsúkjó” típusú bronztükröket, kínai istenségek motívumával (például Kurozuka-sír, Hokenojama-sír), mely eredményről (e leletekből kiindulva?) a Kanszai-teória támogatói – a „Feljegyzések a va népről” adatai alapján – azt tartják, hogy ezek azok a tükrök, melyeket a kínai császár Himikónak ajándékozott. Valójában ilyen típusú tükröt még sosem találtak Kína vagy Korea területén, csak Japánban, így nem tisztázott, hogy ezek a tükrök Japánban vagy Kínában készültek-e, annak ellenére, hogy kínai Han-kori motívumok díszítik. Továbbá itt azt is ki kell emelni, hogy a jelenlegi ismereteink szerint az észak-kjúsi régióból kerültek elő legnagyobb számban a Kínából származó bronztükrök a Jajoi-korból. (SAHARA: i. m. 104, SOUMARÉ: i. m. 70)

⁵³ Már ekkor létezhetett a testet-lelket megtisztító fürdés sintó rítusa (*miszugi 禊*).

⁵⁴ 練沐: a szülők halála után 13 hónappal, a gyászév leteltével fehér selyemruhát viselve vízbe merült a gyászoló személy, és tisztító fürdőt vett.

⁵⁵ A *cse-szuj* 持衰 kínai kifejezés „gyászruhát hordó személyt” jelent. A szövegben bemutatott kivételes személy egy böjtöt tartó gyászoló rituális szerepét tölthette be, jelenlétének célja a balszerencse elűzése volt.

⁵⁶ Nem tisztázott, hogy a kiválasztott személyt magukkal vitték-e az útra vagy Japánban maradt.

⁵⁷ Főleg festékanyagként kedvelhették szintartóssága miatt.

⁵⁸ A Jajoi-korban szarvascsontból jósoltak. A teknősök hasi páncéljából és más állat csontjából való jóslással a kínai és koreai kereskedők/bevándorlók ismertették meg a japánokat a Kofun-kor elején.

⁵⁹ A Sang-Jin-dinasztia (i. e. 2. évezred) idején túlnyomórészt teknősök hasi páncéljából vagy szarvasmarha lapockacsontjából készült jóslócsontokkal végeztek jövőndölést a kínai jósok. Ezen „ábrák” (甲骨文) a kínai írásbeliség első emlékei.

Tanácskozásaikon mindegy, hogy ki hol foglal helyet, nem tesznek különbséget apa és fiú, vagy éppen férfi és nő között. Mindannyian isznak szeszt. Ha magasrangú személlyel találkoznak, megadják neki a tiszteletet: egyszerűen összeillesztik a kezüket ahelyett, hogy térdre ereszkednének. Az ott élő emberek igen hosszúéletűek. Megesik, hogy száz évet is megélnek, de van, aki csak nyolcvan-kilencven évig él.⁶⁰ Hagyományaik szerint a nagyuraknak négy-öt feleségük van, közrangú férfiaknak pedig kettő vagy három. A feleségek mind tisztességes asszonyok és sosem féltékenykednek urukra. Nem létezik náluk a lopás, és csak nagyon ritkán pereskednek. Ha a törvényszegő csak kis bünt követ el, akkor „elkobozzák” egy feleségét és gyermekeit. Ha viszont súlyos vétsége van, nem csak az egész háztartását veszíti el a bűnös, de minden rokonát is megfosztják javaiktól és családtagjaiktól. Társadalmilag egyértelműen elkülönülnek a magasabb és alacsonyabb rangúak egymástól, nagyon jól működik hierarchiarendszerük.

Hatalmas házakban és magas épületekben tárolják az adóként beszedett terményt. Minden kisállamban vannak piacok, ahol a fölösleget hiányzó dolgokra cserélhetik a Taiva⁶¹ [大倭] [nevű méltóságok] felügyelete mellett.

A királynő birodalmának északi területein rendkívüli megbízottak, Itai-szocuk⁶² [一大率] felügyelik az összes országot. Az északi népek rendszerint retteggel tekintenek rájuk. Ito kisállamból kormányoznak, nagy alapossággal. Hasonló jellegű tisztség, mint Kínában a *ce-si*.⁶³ Minden egyes alkalommal, amikor egy japán követ a [kínai] fővárosba⁶⁴ vagy Tajfangba, netán bármelyik koreai királyságba utazik; sőt még akkor is, amikor Tajfangból Va királyságba utazik egy kínai követ, az Itai-szocu felügyelők a japán kikötőben mindig átvizsgálják az utazókat és szállítmányukat. Nagyon gondosan átnéznék mindent, nehogy valami hiba történjen a királynőnek szánt iratokkal vagy ajándékokkal kapcsolatban.

[Va királyságban] ha egy közember út közben találkozik egy magasabb rangúval, akkor az alacsonyabb rangúnak muszáj hátrálva visszavonulnia az út menti fűbe. Ha az alacsonyabb rangú személy meg akarja szólítani a magasabb rangút,

⁶⁰ Pej Szung-cse (372–451) kommentáríró ide illesztette be első kiegészítését: A *Vej lüe* 魏略 krónika szerint a japánok az idő múlását nem a négy évszak körforgása alapján tartják számon, hanem a tavaszi vetés és az őszi aratás között eltelt időt tekintik egy éves időszaknak. (Tehát rövidebb éveket számolnak. Ebből következhet a kommentáríró szerint, hogy a magas életkor esetleg csak az időszámítás eltéréseiből adódhat. De elgondolkodtató az a lehetőség is, hogy esetleg évente többször vetettek és arattak.)

⁶¹ Nemesi származású felügyelők lehettek, a kereskedelem lebonyolításáért, a termények és kézműves termékek szállítmányozásáért lehettek felelősek.

⁶² Számuk nagyon kevés lehetett. Az Itai-szocu a kikötők irányításával és a külföldről érkezett személyek és rakományok átvizsgálásával foglalkozhatott. Abból ítélve, hogy a szöveg szerint rettegett tisztség volt, és egy külpolitikai valamint stratégiai szempontból fontos kisállamból intézte az ügyeket, katonai jellegű kormányzónak nevezhetjük az északi régióban, míg a korábban említett Taiva felügyelők inkább civil jellegű felügyelők lehettek és az egész királyságban jelen voltak.

⁶³ 刺史 *Ce-si*: A Korai Han-kortól egészen az Öt dinasztia és a tíz királyság koráig létező tartományvezetői rang. A Vej-dinasztiá idején kilenc tartomány (州) létezett.

⁶⁴ Lojang 洛阳

vagy válaszolni akar neki, alázatosan meg kell hajolnia felé és térdepelve, mindkét kezével a földre kell támaszkodnia, ahogy azt az illem megkívánja. Erre válaszul az előkelőség hangosan annyit mond, hogy „ai”, ami annyit tesz, hogy rendben van.

Eredetileg férfi uralkodott [a Va királyságban].⁶⁵ Ő nagyjából hetven-nyolcvan éven át kormányzott. Halála után kitört a háború, a kisállamok egymást támadták évekig a hatalom megszerzéséért. Végül közösen egy királynőt választottak vezetőül, akit Himikónak neveztek.⁶⁶ [Sámán-papnóként], varázslat segítségével és bűvös szavakkal babonázta meg [irányította] népét.⁶⁷ Már idős asszony volt, mikor királynőnek választották. Sosem házasodott meg. Öccse segítette a kormányzásban.⁶⁸ [A királynő megválasztása után] csak ritkán mutatkozott népe előtt. Ezer szolgálólány segítette mindennapjait és csak egy férfi szolgát tartott, kinek két ellátandó feladata volt: az étel és ital felszolgálása, valamint a királynő szavainak kihirdetése a külvilág felé. Erődszerű palotáját őrtorony és sáncárok övezte, és felbérelt katonák védték. A harcosok mindig készen álltak fegyverükkel [a királynő védelemére].

Ha a királynő birodalmának keleti partvidékénél átkelünk a tengeren körülbelül ezer lit [mintegy ötszáz km] menve, olyan kisállamokhoz érkezünk, amik nagyon hasonlóak [jellegükben] a Va kisállamokhoz. Azután innen délre utazva elérjük például Csuru⁶⁹ kisállamot. Az itt élők mind nagyon alacsonyok, körülbelül három-négy csi [hetvenöt–kilencvennyolc cm] magasak.⁷⁰ Ők négyezer li [körülberül

⁶⁵ Egyes teóriák szerint a *Hou Han su* 後漢書 krónikában említett Szuiso 帥升 nevű férfi uralkodó lehetett a Himiko előtti vezetője a Va királyságnak. (SOMARÉ: i. m. 80.)

⁶⁶ Itt nevezi a fejezet először nevén a Va királynőt. Bár a Himiko a legelfogadottabb japán olvasat jelenleg, egyes kutatók feltételezik, hogy a kínai írásjegyek a japán „Hime-mikoto”, „Himeko”, „Himika” vagy „Himuka” eredeti névre utalhattak. (SOMARÉ: i. m. 83)

⁶⁷ 事鬼道, 能惑衆. Az egész leírás meglehetősen negatív kicsengésű. A 事鬼道 rész értelmezhető úgy is, mint „démoni erőkkkel szövetkezve”, „nem tiszta úton”. A 惑 írásjegy szintén lehet negatív jelentésű: „varázslattal kétségeket ébreszt, megbabonáz”. Ez a megfogalmazás a kínaiak előítéletéből, a helyi hagyományok ismeretének hiányából eredhet.

⁶⁸ Jelenlegi ismereteink szerint semmilyen írott forrás nem számol be arról, hogy hogyan és milyen mértékben folyt bele az államügyekbe ekkor Himiko rokona. Egyes japán kutatók öccsét nevezik meg Va „világi” vezetőjeként, míg Himikót kizárólag papnőnek tartják, aki szimbolikus, rituális szerepű vezetője volt a királyságnak, politikai hatalom nélkül. Ebben az esetben a Himiko elnevezés nem személynévre, hanem a szerepkör nevére utalhat – vö. *bime-mikoto* olvasat (TÓJAMA Micuo: *Himiko tandzsó – Gisbi Wadzsimden no gokai kara szubete ga hadzsimatta*, Tokió, Jószensa, 2001. 73.)

⁶⁹ Szó szerinti jelentése: „Törpék állama”.

⁷⁰ Ez nyilvánvaló túlzás. Azzal, hogy a szerző az ősi kínai mitológiában is előbukkanó mesebeli alakokat írt le, kikövetkeztethető, hogy a kínaiak ezeken a területeken már biztosan nem jártak, és a Va királyságtól is délkeletre eső messzi területeket szinte „világvégeszerű területnek” képzelhették el. Ha volt is valamilyen ismeretük a kínaiaknak Csuru és a később leírt Luo és Heicsi államról, azt talán a japánok elmondása alapján jegyezheték fel. Érdemes viszont azon is elgondolkodni, hogy a szöveg szerint ezek a távoli „primitívnek tűnő” népek nagyon hasonlóak voltak a japánokhoz. Ezekről a tényekről – ha igaz – akár maguk a japánok is beszámolhattak. Sőt, az sem kizárható, hogy volt esetleg egy ősi (mára már elvesztett) dokumentum, aminek alapján a kínaiak tudomást szereztek ezekről a messzi területekről.

kétezer km] távolságra vannak a királynő birodalmától. Innen délkeletre fekszik a Luo⁷¹ és a Heicsi⁷² kisállam.⁷³ Egy évig is eltarthat elhajózni a területükig.

Ha valaki a Va királyságról kérdezné, azt mondanám, hogy népe távoli szigeteiken található a tenger közepén. Némelyik sziget közelebb van, némelyik messzebb. Ahhoz, hogy körbejárjuk az összeset, több mint ötezer lit [körülbelül kétezer-ötszáz km] kell hajózni.⁷⁴

Csingcsu 2. évének⁷⁵ [i. sz. 238] 6. holdhónapjában, Va állam királynője Kínába küldte Nasime [難升米] katonatisztet⁷⁶ és más követeket. Amikor Tajfangba érkeztek, kinyilatkoztatták szándékukat, hogy ajándékaikkal megjelenhessenek az Ég fiának audienciáján.⁷⁷ Liuhszia kormányzó ezért tisztségviselőket küldött fogadásukra, akik elkísérték őket a fővárosba [Lojangba].

Ugyanennek az évnek a 12. holdhónapjában az Ég Fia császári leiratot küldött válaszul⁷⁸ Va királynőjének, melynek szövege eképpen szól: „Császári ediktum a Vej-beli⁷⁹ Va fejedelemség tiszteletreméltó uralkodójának, Himikónak. Liuhszia, Tajfang kormányzója megbízottat küldött követeid [Nasime és segédje, Gori⁸⁰] elé és elhozta őket udvaromba a hódolati adóval. Átadták az általam ajándékba küldött négy férfi- és hat női rabszolgát, mellé két pi és két zang [összesen körülbelül huszonnégy méter] foltmintás szövetet, mely így eljutott hozzánk. Habár birodalmad a messzi távolban van, túl a tengeren, mégis ajándékokat küldtél követeiddel. Ez jól mutatja hűségedet és gyermeki alázatodat,⁸¹ mélységesen megindítottál engem. Ezennel a „Vejjel jóbaráti kapcsolatot ápoló Va igaz uralkodójává” teszek. Ezt a címet, valamint egy lila zsinórral ellátott arany pecsétnyomót ajándékozok neked. A tárgyakat Tajfang kormányzójának adom át, ő viszi majd el Va királyságba [a nevemben]. [Mint vazallusom, elvárom, hogy] békében kormányozd országod és gondoskodj népedről, [országom felé pedig] mindig legyél alázattal és hűséggel!⁸²

⁷¹ Szó szerinti jelentése: „Meztelenek állama”.

⁷² Szó szerinti jelentése: „Fekete fogúak állama”.

⁷³ E két kisállam talán a mai Izu-szigeteken vagy az Ogaszavara-szigeteken létezhetett.

⁷⁴ Nem tisztázott, hogy ebbe a távolságba beletartoznak-e a Himiko uralkodási területén kívül eső területek is (a Kuna után felsorolt kisállamok).

⁷⁵ Az évszám nem egyezik a történelmi adatokkal. Sima Ji Vej tábornok *Csingcsu* 2. évének 8. holdhónapjában (i. sz. 238) győzelmet aratott a Liaotung-félszigetet és a Tajfang körzetet irányító Kungszun Jüan (公孫淵) lázadó hadúr felett, így a szöveg évszáma *Csingcsu* 3. évének véletlen elírása lehet (i. sz. 239).

⁷⁶ Nasime rangja *tafu/taifu* 大夫 katonai vezetői rang.

⁷⁷ A kínai császárnak.

⁷⁸ A szövegből nem derül ki, hogy ki jegyezte valójában e leiratot. Vej Ming-ti (魏明帝) császár *Csingcsu* 3. évében elhunyt, ezért elképzelhető, hogy utódja, a 239-től uralkodó Csi Vang készítette.

⁷⁹ A dokumentum Va-t automatikusan Vejhez tartozónak nevezi.

⁸⁰ *Gori* rangja japánul *i-cusi* vagy *cusi* (都市), regionális felügyelői rang lehetett.

⁸¹ A konfuciánus filozófia szerinti szülő-gyermek kapcsolatra való utalás itt egyértelműen megmutatkozik. Himiko és Va hatalmasságai ezt az eszmerendszert és értékrendet ekkor még egyáltalán nem érthették.

⁸² Himiko és a kisállamok kormányzó uraságai ezt a konfuciánus eszmék szerinti vazallusi kapcsolatot inkább közel egyenrangú kapcsolatként értelmezheték, ami nem csak a Vej udvarba küldött ajándé-

Udvaromba érkezett követeid hosszú és nehéz utat tettek meg. Elismerésképpen Nasimének és Gorinak is rangokat adományozok,⁸³ továbbá megjutalmazom őket [azúr]kék zsinórral ellátott ezüst pecsétekkel. Miután megkapták jutalmukat, visszatérhetnek Va királyságba. Továbbá, tiszteleti adód viszonzásául fogadd ajándékaimat: [elredekem, hogy kapj] öt pi [kb. 48 m] kárminpiros brokátot összefonódó sárkány mintával; tíz kárminpiros pöttyös krepp gyapjúsövetet; ötven pi [kb. 480 m] buzérrel [krappgyökérrel] festett ciklámen-piros selymet; továbbá ötven pi [kb. 480 m] sötétkék szövetet. Kizárólag neked szánom a következőket, amik elnyerhetik tetszésedet: küldök három pi [kb. 29 m] hullám mintás mélykék-lila selymet, öt gyapjú szőtttest fakó színű virágmintával, ötven pi [kb. 480 m] fehér selymet, nyolc liang [kb. 112 gr] aranyat, azután öt csi [kb. 120 cm] méretű kardból kettőt is, továbbá száz bronztükröt, ötven csin [kb. 11 kg] gyöngyöt és miniumot.⁸⁴ Miután összecsomagolják ezeket, átadják Nasimének és Gorinak. Ha hazatértek a követek és számba vettétek ajándékaimat, mutasd meg őket népednek is, és add hírül nekik, hogy birodalmam kegyesen viseltetik irántad.⁸⁵ Ezért ünnepélyesen megajándékozlak nívós ajándékokkal.”

Csengsi első évében [i. sz. 240] Tajfang kormányzója, Kung Cun [弓遵]⁸⁶ elküldte Ti Csünt [梯儁] 87 és más követeket is [a Va királyságba]. Ők voltak azok, akik elvitték a lila zsinórral díszített pecsétnyomót és a császári okiratot. Miután biztonságban megérkeztek, Va uralkodója fogadta őket. A követek kihirdették a császár ajándékozási okiratát, majd átadták a királynőnek szánt portékákat, többek között az aranyat, a selyemárut, a gyapjú szőttéseket, a brokát szöveteket, a kardokat, a bronztükröket és minden egyéb színpompás dolgot. Va uralkodója a követeken keresztül fejezte ki [az uralkodónak] köszönetét a legfelsőbb kegyért.

Csengsi negyedik évében [i. sz. 243] a Va uralkodó Iszegi [伊聲耆] és Jajako [掖邪狗]⁸⁸ tisztségviselőkkel együtt nyolc követet küldött a [Ve] udvarba. Felajánlásoként rabszolgákat, brokát szöveteket, kék és piros színű finom selyemszöveteket, pamutszöveteket és többféle szövetruhát, cinóbervörös festékport, fából készült új

.....
kok milyenségén látszott, hanem azon is, hogy amikor – ahogy a szöveg maga is említi – konfliktus alakult ki a Va királyság és egy déli állam (Kuna) között, akkor Himiko a Vej udvartól kért katonai tanácsot [segítséget].

⁸³ A mai tisztségekhez hasonlítva, altábornagyi (*suaj-san-csung-lang-csiang* 率善中郎將) és ezredesi (*suaj-san-hszjiao-vej* 率善校尉) rangot kaptak. (NONNO: i. m. 31.)

⁸⁴ A vörös minium ólomásvány pigment, a cinóbervörös festékporkészítéséhez használták.

⁸⁵ Míg ennek a jó kapcsolatnak a kiemelése és nyomatékosítása nagy jelentőséggel bírhatott az akkori kínai diplomáciában, a japán részről valószínűleg teljesen máshogy értelmezték. Elképzelhető, hogy azért is volt ennyire bőkezű a Vej császár ajándéka, mert a Vej birodalom érdekeltté vált abban, hogy keleti „szövetségest” keressen magának az akkori rivalizáló-versengő politikai helyzetben (Vu és Su királyság miatt). Az sem kizárható azonban, hogy a „dicsekvő” Vej uralkodó egyszerűen csak meg akarta mutatni, hogy az ő birodalma milyen gazdag.

⁸⁶ Titulusa: 太守 *tai-sou* (NONNO: i. m. 31.)

⁸⁷ Titulusa: 建忠校尉 *csien-csung-hszjiao-vej* (NONNO: i. m. 31.)

⁸⁸ E két személy eredeti rangja megegyezik a korábban küldött két követ rangjával: *taifu* és *cuisi* rangúak voltak.

tartozékokat, rövid íjakat és nyílvevőket küldetett a követekkel. Viszonzásul Jajako és a többiek díszsinóros pecsétnyomót és tiszteletbeli altábornagyi rangot kaptak.

Csengsi hatodik évében [i. sz. 245] [a kínai uralkodó] császári rendelet keretében Sárga Díszlobogót⁸⁹ ajándékozott a Va királyságbeli Nasimének.⁹⁰ A zászlót Tajfangban őrizték meg.

Csengsi nyolcadik évében [i. sz. 247] Tajfangnak új kormányzója lett, Vang Csi [王頎].

Va királynője sosem volt jó viszonyban⁹¹ a Kuna⁹² nevű állam királyával, Himikjúkóval [卑彌弓呼].⁹³ Történt egyszer, hogy [Himiko] követeket küldött⁹⁴ Szosi-Ao⁹⁵ [斯-烏越] vezetésével Tajfangba, hogy hírt vigyenek a két állam közötti fegyveres összetűzések ügyéről és megegyezzenek a katonai szövetségről. Vang Csi ekkor elküldte a katonai tanácsadó Csang Csenget [張政] többedmagával Va királyságba. Elvitték a [Tajfangban] megőrzött Sárga Díszlobogót a hozzá tartozó császári ediktummal és átadták Nasimének. Majd átadtak egy hadjáratokra vonatkozó [szöveteségi] üzenetet⁹⁶ és kinyilatkoztatták [elmagyarázták], mi áll benne.

Himikonak halála után egy nagy halomsírt emeltek, mely nagyjából száz bu [kb. 145 méter] átmérőjű volt.⁹⁷ Több mint száz szolgát és szolgálólányt áldoztak fel a temetéskor.⁹⁸ Himikot egy férfi követte a trónon, de az ország népe nem akart enge-

⁸⁹ A híres ókori hadtudományi műben, a *Vu-ceban* (吳子, i. e. 4–3 között) arról olvashatunk, hogy a Csou-kori (i. e. 1600–1046) kínai hadsereget öt alakulatra osztották: megkülönböztettek Azúrkék Sárkány-, Fehér Tigris-, Cinóbervörös Madár-, Sötét Harcos-szakaszt, valamint a Kiválóak szakaszát. Minden szakasznak megvolt a jellegzetes színe (kék, piros, fehér, fekete, sárga) és címe-re a taoista Öt Elem tanának szimbolikája alapján, ezeket pedig díszes zászlókon (díszlobogókon) tüntették fel. (TOKAJI Zsolt – P. SZABÓ Sándor [szerk.]: *A kínai hadtudomány klasszikusai: Wuzi: A hadviselés szabályai III.* Budapest, Dialóg Campus, 2018. 87.)

⁹⁰ Ez arra utalhat, hogy ekkor diplomáciai szempontból már nem Himikót tekinthette a kínai császár egyenrangú kapcsolattartó félnek, hanem Nasimét (aki tábornoki rangnak megfelelő magas katonai rangot viselhetett).

⁹¹ Feltehetőleg az egyre erősödő Vej-Va diplomáciai kapcsolatok következtében még inkább megromolhatott a viszony a két fél között, olyannyira, hogy Himiko Kínától remélt tanácsot a megoldásra.

⁹² A két Jamatai-teória miatt két lehetséges helyszínt neveznek meg a kutatók Kuna régió elhelyezkedésére: vagy a kjúsúi Kumamoto prefektúra területén lehetett, vagy a honsúi Aicsi prefektúra területén.

⁹³ Egyes japán kutatók másolási hibára hivatkozva kétségbe vonják, hogy Kuna királynak neve helyesen Himikjúko lenne. Helyette a megfelelő írásjegyek alapján a Hikjúmiko vagy Hikomiko nevet javasolják (JAMAŌ: i. m. 98.)

⁹⁴ Nem tisztázott, hogy ki küldte a követeket. Az is elképzelhető, hogy Nasime döntött a segítségkérésről (mint magas rangú katonai vezető) és ő küldte a követeket is.

⁹⁵ Nem világos, hogy egy személyről van szó (Szosi Ao), vagy kettőről (Szosi és Ao), a szöveg alapján mindkettő értelmezés lehetséges.

⁹⁶ Elképzelhető, hogy ez fatáblára, bambusz pálcára írt üzenet volt.

⁹⁷ A leírás azt sugallja, hogy kör alakú halomsírban temették el.

⁹⁸ Az emberáldozat bemutatásának hagyományát feltehetően a legendás Szuinin császár idején (i. e. 69 – i. sz. 70) törölték el – tudjuk meg a *Nihonsoki* krónika hatodik kötetéből. (SZAKAMOTO et al.: i. m. 2003. 44.). Ugyan, eddig nincs rá régészeti bizonyíték, hogy a krónikában jegyzett módon és számban történtek volna tömeges kivégzések és temetések, de ha lennének ilyen leletek, segíthetnék eldönteni a Jamatai állam elhelyezkedésével kapcsolatos vitát. Persze azt sem szabad elfelejteni, hogy

delmeskedni neki. Mészárlásba torkollott a konfliktus, melyben több mint ezer ember vesztette életét. Végül Himiko egyik rokona, egy kislány, a tizenhároméves Ijo/Tojo⁹⁹ [壹興] került trónra.¹⁰⁰ Őt elfogadta a nép, és végre béke lett a birodalomban.

Csang Cseng és más [kínai] tisztségviselők ekkor a Va udvarba utazva kinyilatkoztatták [érvényesítették] [a korábban megkötött, szövetségesi] okiratot az új japán uralkodó trónra lépése után, és magyarázatot adtak hozzá Ijonak [Tojonak].

Ijo [Tojo] felkérte a palotaőri ranggal kitüntetett Jajakot és más tisztségviselőket, mindösszesen húsz személyt, hogy kísérje haza [Tajfangba] Csang Csenget és társait. [Továbbhaladva], mint japán követek megérkeztek a központi [lojangi] kormányhivatalba, majd ott átadták hódolati adójukat:¹⁰¹ harminc szolgát és szolgálólányt, ötezer igazgyöngyöt, két nagy kék magatamát¹⁰² és húsz pi [körülbelül 192 m] különböző típusú, változatos mintájú brokát szövetet.

Bibliográfia

FUDZSIO SINICSIRO, Imamura Mineo, Nisimoto Tojohiro: „Jajoi dzsidai no kaisi nendai -AMS- tanszo 14 nendai szokutei ni joru kószeido nendai taikei no kócsiku”, *Szókendai bunka kagaku kenkjú* Vol 1., 2005/8., 69–96.

藤尾慎一郎、今村峯雄、西本豊弘、「弥生時代の開始年代 -AMS-炭素14年代測定による高精度年代体系の構築」、『総研大文化科学研究』 1号、2005年8月、総合研究大学院大学文化科学研究科 69–96.

IMAMURA Keidzsi: *Prehistoric Japan: New Perspectives on Insular East Asia*, Honolulu, University of Hawaii Press, 1996.

Inoue Hideo (ford.): *Szankoku Siki*, 1. kötet, Tójó bunko 372, Tokió, Heibonsa, 1980.

井上秀雄訳注『三国史記』第1巻、平凡社〈東洋文庫372〉、東京、1980年

.....
meleg és párás klímán, a sokáig a (Japánéhoz hasonló) savas talajban lévő csontok gyorsan bomlanak, így akár létezhetett is ilyen tömegsír a Jajoi-korban, aminek maradványai mára megsemmisültek.

⁹⁹ Egyes kommentárírók az Ijo (壹興) nevet a Tojo (臺興) név másolási hibájának vélik, ugyanúgy, ahogy a Jamaicsi-Jamatai szavak esetében történetelt a változás. Továbbá, azt is érdemes figyelembe venni, hogy a *Kodzsziki* és *Nihonszoki* krónikák többször is megemlítik a „Tojo” női nevet, míg az „Ijo” névvel csak rendkívül ritkán lehet találkozni. (Jamao: i. m. 74.)

¹⁰⁰ A fogalmazásmód azt sugallja, hogy „újra nőt választottak meg” uralkodónak, jelezve, hogy Himiko megválasztása sem öröklés alapján történt, hanem szavazással került trónra.

¹⁰¹ A Három Királyság kora után Kína újra egyesült a Csin dinasztia (i. sz. 265–316) uralma alatt. A Csin-dinasztia történeti krónikája, a *Csin su* 晉書 két helyen is megemlékezik a Taisi időszak 2. évében (266-ban) küldött japán ajándékokról, de nem közli, hogy pontosan ki küldte őket. Forrás: *Csin Su*: ctext.org/wiki.pl?if=gb&res=788577 (hivatkozás és ellenőrzés dátuma: 2020. 07. 29.)

¹⁰² A szöveg nem a magatama szót használja, hanem a tárgy színét és alakját leíró kifejezést: „azúrkék csavart alakú ékszer”. Ez a leírás egyértelműen a jádéból készült magatama gyöngyökre utalhat. A magatamát a késő Dzsomon-korban kezdték el készíteni a japánok (csontból és kőből). Jellegzetes, jádéból készült „fordított C alakú” csavart alakja a Kofun- és Nara-korban terjedt el leginkább.

- ISHIHARA Micsihiro (ford.): *Sintei – Kjútošo Vakoku Nihonden, Szósi Nihonden, Gensi Nihonden*. Tokió, Ivanami Bunko, 2001.
- 石原 道博 (翻訳) 『新訂 旧唐書倭国日本伝・宋史日本伝・元史日本伝—中国正史日本伝 (2)』 岩波文庫、東京、2001年
- FARRIS, William Wayne: *Sacred Texts and Buried Treasures: Issues in the Historical Archaeology of Ancient Japan*, Honolulu, University of Hawaii Press, 1998. DOI: doi.org/10.1515/9780824864224
- JAMAÓ Jukihisza (ford.): *Sinpan – Gisi Vadzsinden*, Tokió, Kódansa Gendai Sinso, 1986.
- 山尾幸久 『新版 魏志倭人伝』 (講談社現代新書) 東京、1986年
- JASZUMOTO Biten: *Himiko no Nazo*, Tokió, Kodansa, 1972.
- 安本美典 『卑弥呼の謎』 東京、講談社、1972年
- KIDDER Jr., J. Edward: *Himiko and Japan's Elusive Chieftdom of Yamatai: Archaeology, History, and Mythology*, Honolulu, University of Hawaii Press, 2007.
- MACUO Hikaru: *Gendaigo jaku – Gisi Vadzsinden*, Tokió, Csúkei Suppan/Kadokava, 2014.
- 松尾光 『現代語訳 魏志倭人伝』 中経出版、東京、2014年
- MORI Koicsi: *Koko made vakatta! Jamataikoku Gisi Vadzsinden zenbun vo jomu!* Tokió, Sindzsinsbucu Óraisa, 2011.
- 森浩一 (ほか著) 『ここまでわかった! 邪馬台国 『魏志』倭人伝全文を読む!』 東京、新人物往来社、2011年
- NONNO, Tresi: „Commented translation of 魏志倭人伝 Notes about Wa people from the chronicle of Wei”, CAES Vol. 2, 2016/1. 13–33.
- SAEKI, Arikiyo (ed.) Fogel, Joshua A. (ford.): *Reading the Treatise on the People of the Wa in the Chronicle of the Kingdom of Wei: The World's Earliest Written Text on Japan*. Portland, MerwinAsia, 2018.
- SOUMARÉ, Massimo et. al. (ed.) Mana, Davide (ford.): *Japan in Five Ancient Chinese Chronicles: Wo, the Land of Yamatai, and Queen Himiko*. Fukuoka, Kurodahan Press. 2009.
- SZAHARA Makoto: *Gisi Vadzsinden no Kókogaku*. Tokió, Ivanami Gendai Bunko. 2003.
- 佐原真 『魏志倭人伝の考古学』 (岩波現代文庫) 東京、2003年
- SZAKAMOTO Taró. et. al. (ed.) Nihonsoki Vol. 1–5. Tokió. Ivanami Bunko. 2003.
- 坂本太郎, 井上光貞, 家永三郎, 大野晋 (著) 『日本書紀』 (1–5) 岩波文庫、東京、2003年
- TAKAMORI Akinori: *Nazotoki Nibon tandzsó*, Tokió, Csikuma Sinso, 2002.
- 高森明勅 『謎とき「日本」誕生』 ちくま新書、東京、2002年
- TOKAJI Zsolt & P. SZABÓ Sándor (eds.) 2018. *A kínai hadtudomány klasszikusai: Wuzji: A hadviselés szabályai III*. Budapest. Dialóg Campus.
- TOTMAN, Conrad: *Japán története*, Budapest, Osiris, 2006.
- TÓJAMA Micuo: *Himiko tandzsó – Gishi Wadzsin-den no gokai kara szubete ga hadzsimat-ta*. Tokió, Jószensa, 2001.
- 遠山美都男 『卑弥呼誕生—『魏志』倭人伝の誤解からすべてが始まった』 洋泉社、東京、2001年

Rezümé

Jelen munka egy rövid bevezető tanulmány után az első magyar nyelvű fordítását közli a Vej cse Vo-zsen csuan 魏志倭人傳 (jap.: Gisi Vadzsinden 魏志倭人伝) néven közismertté vált krónikafejezetnek. E történelmi szöveg, mely a Szan kuo cse 三國志 (A Három Királyság története) krónika Vej-dinasztiáról szóló részében szerepel, kínai szemszögből tárgyalja az i. sz. 3. században élt (jajoi-kori) japán nép (kül)politikai és társadalmi viszonyait, földrajzát és hagyományait. A történelemben először, kiemelten szó esik benne a máig vitatémának számító Jamatai államról és bemutatja Va királynőinek (Himikónak és Ijo/Tojonak) kapcsolatát a Vej udvarral. Történelmi és kulturális szempontból is igen jelentős műről beszélhetünk, mely elsősorban kutatóknak és leendő japanológus diákoknak lehet értékes forrás, de ugyanúgy érdekes lehet Japán (ös)története iránt érdeklődő olvasóknak is.

Kulcsszavak: Gisi Vadzsinden, A Vej-dinasztia története, Feljegyzések a va népről, Jajoi-kor, Himiko, Jamatai, japán ókortörténet, ókori japán–kínai kapcsolatok

Abstract

Records of Wei: An Account of the Wa people (魏志倭人傳)

For the first time in Hungarian, this work presents a very brief study and a translation of “Gishi Wajinden”, which is considered fundamental to the knowledge of Japan’s ancient history. “Gishi Wajinden” is the Japanese title for the “An Account of the Wa” chapter of the Records of the Three Kingdoms – Book of Wei, written by historian Chen Shou of the Jin Dynasty. This chapter is a record of how the Japanese were viewed by the Chinese at the end of the 3rd century AD, and it is notable for having recorded the Japanese Kingdom of Wa, most importantly the ancient Japanese state of Yamatai, as well as its queen Himiko and her successor Iyo/Toyo. Ancient China (and the Korean Kingdoms) helped shape the early Japanese states in many ways over centuries of immigration and cultural exchange. This translation may prove to be a valuable resource for students, scholars and general readers with an interest in Japanese history and culture.

Keywords: Gishi Wajinden, Record of Wei, An Account of the Wa, Yayoi period, Himiko, Yamatai, Ancient Japanese history, cultural exchange